

Základy výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka pro děti (jaro 2019)

Mgr. Linda Doleží, Ph.D.

Seminář 2

Výuka češtiny jako druhého/cizího jazyka pro děti v předškolním věku

Metodické zásady pro učitele (Škodová, Doleží 2015)

Nejdůležitějším principem ve výuce dětí je opakování, důležitou roli však hraje i radost z činnosti, která je s jazykem spojená a prožívání úspěchu z komunikace v osvojovaném jazyce. Při „výuce“ dětí předškolního věku je třeba mít neustále na paměti, že se ve svém kognitivním rozvoji nacházejí ve stadiu praktických operací a názorného myšlení. Dítě se učí pomocí konkrétních předmětů a jejich obrázků, ale není schopno abstraktně manipulovat s gramatickými prvky jazyka. Úkolem učitelů dětí předškolního období je cvičit s dětmi paměťové vybavování, nikoliv uvědomělé tvoření struktur v podobě vět, tj. neučíme děti věty formulovat podle zadaných pravidel, ale učíme je jen případné fráze. Gramatické operace zvládne dítě v příslušné vývojové fázi samo. Seznamování s jazykem u těchto dětí probíhá přímým kontaktem s danými předměty, manipulací s nimi, a také při jednání v určitých situacích.

Rutina a „stereotyp“

Děti mají obvykle rády, když vědí, co se bude ve výuce „dít“. Měli bychom si zvolit stejný úvod a závěr. Rutina by měla být také podpořena jazykem užívaným ve výuce, zvláště v kurzech bez mediačního jazyka, jimiž kurzy češtiny pro děti-cizince v předškolním věku mohou být (blíže k výuce bez mediačního jazyka např. Holá, 2005). Měli bychom důsledně a od začátku používat fráze jako např. posadme se, postavme se, budeme zpívat, otevřete si knihu apod. Ideální je doplnit jednotlivé pokyny gesty a názorně ukázat, co bychom chtěli dělat. Na dlouhá vysvětlování obvykle není prostor ani dostatečná znalost jazyka a takovéto vysvětlování obvykle bývá kontraproduktivní a zabere příliš mnoho času.

Vymezení prostoru

Užitečné je i prostorové vymezení výuky, děti by měly být usazeny např. na barevném koberci, příp. polštářcích apod. Takovéto prostorové ukotvení pomůže také učitelům s kázní a s podpořením soustředění u dětí. Maňásek Ve výuce cizích jazyků je často doporučována loutka nebo maňásek. Pomáhá bořit bariéry vznikající z důvodu ostychu a možného strachu, jež děti mohou mít, když začínají navštěvovat v raném věku kurzy cizího jazyka.

Maňásek

Ve výuce cizích jazyků je často doporučována loutka nebo maňásek. Pomáhá bořit bariéry vznikající z důvodu ostychu a možného strachu, jež děti mohou mít, když začínají navštěvovat v raném věku kurzy cizího jazyka. Střídání a pestrost aktivit Vhodné je střídání aktivit, užívání bohatých a různých materiálů, zapojení co nejvíce smyslu a maximální zahrnutí dětí do výuky. K zajímavým námětům z výuky angličtiny jako cizího jazyka viz např. Holderness a Hughes, 1998; Nixon a Tomlinson, 2001, a

Paul, 1996). Součástí jednotlivých lekcí by měly být hry, soutěže, říkanky, písničky a DVD. Během výuky by měly děti mít možnost se hýbat, k důležitosti pohybu ve výuce předškoláků viz např. Dvořáková (2009). Děti mají velice rády také možnost něco tvořit a následně pak svoje výtvary vystavit nebo se jimi pochlubit svým rodičům. Veškeré aktivity by samozřejmě měly být doprovázeny užíváním cílového jazyka. Pokud si děti vybarvují, můžeme se jich např. zeptat, co dělají, jakou barvou vybarvují, co vybarvují apod.

Délka lekce

Podobně jako u osvojování jazyka mateřského platí i u osvojování jazyka cizího to, že recepcí předchází produkci. Proto, aby děti mluvily a produkovaly cílový jazyk, je nutné je stimulovat a motivovat zvláště v předškolním věku. Ideální situací je, když je dítě cílovému jazyku vystaveno co nejvíce. Pokud žije dítě-cizinec v majoritní společnosti užívající cílový jazyk a má možnost být dostatečně a kvalitně integrováno, je to pro proces učení nesmírně prospěšné. Obvyklá délka lekcí cizího jazyka pro děti předškolního věku je 45 minut. Protože se však jedná o velké věkové rozpětí, je nutné respektovat to které období vývoje dítěte a jeho schopnosti a potřeby.

Zpětná vazba

Jinak se bude cizí jazyk učit dítě dvouleté a jinak např. pětiletý předškolák. V žádné věkové skupině však nesmí chybět pochvala a ocenění snahy dítěte. Tyto dva aspekty jsou ve výuce dětí v předškolním věku přímo klíčové. Mnoho času je třeba věnovat neustálému opakování výrazů a teprve, když si dítě upevní výrazy a konstrukce v různých jazykových hrách, postupujeme k dalším jevům. Veškeré produkci dětí bychom se měli snažit maximálně porozumět a toto porozumění dát dětem najevo. Můžeme děti opravovat tak, že parafrázujeme jejich chybné produkce, nedáváme však při tom najevo, že udělaly nějakou chybu. Pokud dochází k opakované chybě, neodstraní se tím, že bude stále opravována. Dítě ji časem opraví samo podle vzoru, ale svým vlastním tempem. Důležitým prvkem při výuce jazyka předškolních dětí je propojovat známé informace s novými, například tím, že nové jevy procvičujeme na obrázcích, se kterými jsme už pracovali dříve.

Reference:

Doleží, L. (2017): *Hrajeme si s říkankami. Metodická příručka a soubor pracovních listů*. NIDV, Praha.

Kmentová, M. (2018): *Slovo, slůvko, slovíčko, honem poběž, písničko! Hudební činnosti v logopedické prevenci*. Portál, Praha.

Kmentová, M. (2017): *Metodický materiál pro výuku dětí s odlišným mateřským jazykem*. NIDV, Praha. Dostupné z: <http://cizinci.nidv.cz/metodiky/>

Kubičková, K. (2015): Zkušenost se situací ve smíšené třídě – předškoláci a školáci spolu. In: Doleží, L. (ed.): *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (předškolní věk)*. AUČCJ, Praha.

Linhartová, T. et al. (2018): *Nápadníček aktivit pro MŠ. Činnosti pro celou třídu s ohledem na děti s odlišným mateřským jazykem*. Meta, o.p.s., Praha.

Linhartová, T. (2015): Dítě s odlišným mateřským jazykem (OMJ) v MŠ. In: Doleží, L. (ed.): *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (předškolní věk)*. AUČCJ, Praha.

Suchánková, E. (2015): Rozvoj jazyka a řeči dětí předškolního věku. In: Doleží, L. (ed.): *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (předškolní věk)*. AUČCJ, Praha.

Škodová, S., Doleží, L. (2015): Výuka češtiny pro děti-cizince v předškolním věku – základní doporučení. In: Doleží, L. (ed.): *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (předškolní věk)*. AUČCJ, Praha.